

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Музично-педагогічний факультет
Всеукраїнське товариство "Просвіта"

Шевченко і музика

*Матеріали наукових читань, присвячених 191-й річниці
від дня народження Тараса Шевченка,
які відбулися 9 – 10 березня 2005 року*

Дрогобич
"КОЛО"
2005

УДК 883.3 (09): 78 (477)

ББК 83.3 (4 УКР) 5 – 8

Ш 37

*До пропонованої збірки увійшли
вибрані матеріали наукових читань,
присвячених 191-й річниці від дня народження
Тараса Шевченка*

Редактори-упорядники:

Петро Гушоватий, Орест Яцків –
*доценти Дрогобицького державного
педагогічного університету ім.І.Франка*

Рецензенти:

Любов Кияновська – доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри історії музики Львівської музичної
академії ім.М.Лисенка

Роман Сов'як – член Національної спілки композиторів
України, професор кафедри методики музичного
виховання і диригування Дрогобицького державного
педагогічного університету ім.І.Франка

Рекомендовано до друку Вченою радою Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол №4, від 24.03.05 р.)

ISBN 966-7996-62-6

© Гушоватий П., Яцків О., 2005.
© Видавництво "Коло", оформлення, 2005.

ЗМІСТ

<i>Микола Михаць</i> Музика в житті і творчості Тараса Шевченка	5
<i>Любов Кияновська</i> Шевченко і світова музична культура	35
<i>Софія Човрій</i> Тарас Шевченко і українська музична культура	41
<i>Микола Ластовецький</i> Тарас Шевченко в житті та діяльності Миколи Лисенка .	45
<i>Микола Ластовецький</i> Т.Шевченко – М.Лисенко: з'ява пісенного “Кобзаря України” як естафета “обраності”	60
<i>Микола Ластовецький</i> Т.Шевченко в епістолярній спадщині М.Лисенка	93
<i>Любомира Ластовецька</i> Кантати М.Лисенка на слова Т.Шевченка	121
<i>Лідія Радевич-Винницька</i> Вокальні твори Миколи Лисенка на слова Тараса Шевченка	127
<i>Лілія Андрух</i> Взаємодія мистецтв у творчості Тараса Шевченка	132
<i>Степан Дацюк</i> “Заповіт” Тараса Шевченка в творчості українських композиторів	139
<i>Наталія Синкевич</i> Тарас Шевченко і українська народна пісня	145
<i>Бобечко Оксана</i> Кобзарське мистецтво і Т. Шевченко	150
<i>Стефанія Пінчак</i> Вплив народних пісень та дум на формування ідейно-естетичних поглядів Т.Шевченка	159
<i>Петро Турянський</i> Естетичні погляди Т.Шевченка	166

<i>Мирослав Фрайт</i> Українська вокальна Шевченкіана	171
<i>Галина Медведик</i> „Бандуристе, орле сизий” (декілька зауваг щодо історико-культурного контексту романсу)	180
<i>Петро Гуцоватий</i> Поезія Т.Шевченка у вокально-хоровій творчості західноукраїнських композиторів кінця ХІХ – поч.ХХ ст.	185
<i>Олександра Німилович</i> Музична Шевченкіана Михайла Волошина	191
<i>Уляна Молчко</i> Виконавський аналіз солоспівів “Чого мені тяжко” та “Не тополю високою” О.Бобикевича на вірші Т.Шевченка	200
<i>Людмир Філоненко, Зіновій Філоненко</i> „Український хор імені Тараса Шевченка” – улюблене дітище Ярослава Барнича	207
<i>Юрій Чорний</i> Шевченковою музою натхненний	213
<i>Ірина Бермес</i> Шевченківські концерти співочих товариств “Боян” у Дрогобичі та Бориславі (20 – 30 роки ХХ ст.)	221
<i>Людмила Божко</i> Сучасні композитори – музичні інтерпретатори поезій Тараса Шевченка	227
<i>Євгенія Шуневич</i> Втілення поезії Т. Шевченка у камерно-вокальній творчості сучасних композиторів.	230
<i>Тетяна Медвідь</i> Шевченкова пісня на уроках музики в загальноосвітній школі	239
Наші автори	248

Софія Човрій
(м.Мукачево)

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА

Він був сином мужика і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури.

І. Я. Франко

Сто дев'яност років тому з бідної хатини морикського кріпака вийшла у широкий світ, у вічну дорогу крізь серця мільйонів людина, поетичне слово якої відіграло виняткову роль у розвитку професійної музичної творчості видатних митців українського народу. Ще за життя Кобзаря до його віршів зверталися композитори М. Маркевич та О.Рубець. Та лише після смерті Тараса Шевченка його „Кобзар” стає невичерпним джерелом текстів до музичних творів багатьох українських композиторів.

Поезії Шевченка притаманна особлива мелодійність, особлива співочість. Коріння цієї мелодійності та співочості – українські народні пісні. З народними піснями Тарас Шевченко почав знайомитися з дитинства. Українські пісні, почуті від селян, від народних співців-кобзарів, не тільки глибоко запали йому в серце, але й залишили свій слід на поетичній мові.

Шевченко знав велику кількість народних пісень і, маючи гарний голос, прекрасно їх виконував. Про це розповідають в листах і спогадах його сучасники.

Народна пісня була супутницею всього життя Кобзаря. Улюбленими піснями Шевченка були: „Ой, зійди, зійди, ти зіронько, та вечірня”, „Та нема в світі гірш нікому, як сіромасі молодому”, „Та забіліли сніги”, „Ой у полі могила з вітром говорила”, „Тяжко-важко в світі жити”, „Тече річка невеличка”, „Шумить, гуде дібровонька” та інші.

Багато народних пісень увійшли в художню тканину шевченкових творів. Пісні допомагали йому виразніше змальовувати образи героїв, їх почуття і переживання, розкрити риси народного побуту.

Музичні захоплення Шевченка зосереджувалися не тільки на українській народній пісні. Він дуже любив оперну, симфонічну і фортепіанну музику. Впродовж тринадцяти років життя в Петербурзі ознайомився з надбанням західноєвропейської і російської музики. У повістях Шевченка знаходимо багато прикладів того, що він не тільки цікавився класичною музикою, але й тонко відчував її красу і глибоко розумів. У повістях, написаних на засланні (1850 – 1857) у Новопетровському укріпленні, та в його щоденнику знаходимо прізвища композиторів: Вебера, Мендельсона, Россіні, Гайдна, Верді, Шуберта, Шопена та інших.

Музикальність Тараса Григоровича яскраво позначилась на його творах. Мелодійність, співочість поезії Шевченка дала поштовх до написання геніальних музичних творів. Він мав великий вплив на розвиток української музики. „Кобзар” – невичерпне джерело текстів до музичних творів майже всіх українських композиторів.

Найбільше музичних творів (86) на теми Шевченка написав Микола Лисенко. Це – пісні, дуети, тріо, квартети, хоріві поеми, кантати, інструментальні твори.

Над музикою до творів Шевченка працювали багато композиторів. Великої популярності набула мелодія на текст „Заповіту”, створена хоровим диригентом і композитором-аматором Г. Гладким невдовзі після смерті Тараса Григоровича. На слова „Запові-

ту” музику писали М.Лисенко, М. Вербицький, його тема звучала в кантатах С. Людкевича, Б.Лятошинського, в творах Я.Степового. Широко відомі „Вечорниці” П.Ніщинського до п’єси Шевченка „Назар Стодоля”, зокрема чоловічий хор „Закувала та сива зозуля”, та багато інших музичних творів. Першою оперою на шевченківську тему була „Катерина” М.Аркаса, написана у 1891 р. і поставлена в 1899 р. трупкою М. Кропивницького. У ХХ ст. з’являється низка опер та театральних музичних творів на Шевченкові сюжети. Михайло Вериківський написав опери „Сотник”(1938) і „Наймичка” (1940), Герман Жуковський – оперу „Марина” (1938), Юлій Мейтус – оперу „Гайдамаки” (1944). Кость Данькевич є автором першого балету, заснованого на поемі Шевченка „Лілея” (1939). А Володимир Йориш темою своєї опери „Доля поета” (1940) зробив особу й життя самого Шевченка. Олесь Чишко написав окремі музичні номери до драми „Назар Стодоля”.

Нема такого українського композитора, який би не звертався до творчості Шевченка. Кожен рік з’являються нові й нові твори, які втілюють в музиці ідеї та образи геніального Кобзаря.

Отже, творчість Тараса Шевченка була, є і буде справжнім джерелом натхнення для композиторів. Її значення для розвитку української музики не менш важливе, як для літератури. Українська музична культура знайшла в творчості Шевченка те джерело, завдяки якому вона змогла піднятися до справжнього професіоналізму, на якому має тепер міцні підстави для подальшого, ще кращого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабиткін О.К. Шевченкова слава: До 175-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка – К.: Т-во „Знання” УРСР, 1989. – 32 с. – (Сер.6 „Література і мистецтво”, №2)

2. Внучкова Л.І., Судак В. О. В сім'ї вольній, новій: Методичні матеріали до 150-річчя з дня народження Т.Г.Шевченка. – К.: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1963. – 109 с.
3. Смілянська В.Л. „Святим огненним словом...” Тарас Шевченко: поетика. – К.: Дніпро, 1990. – 290 с.
4. Степанишина Ю. Тарас Шевченко і національна музична культура// Мова і література в школі. – 2000. – №5. – С. 73 – 76.
5. Федоров Є. Шевченкіана Кирила Стеценка (До 190-річчя від дня народження великого Кобзаря)// Мистецтво та освіта. – 2004. – №2. – С. 18 – 20.
6. Шевченко Т.Г. Про мистецтво: Збірник/ Упоряд., вступ, стаття і приміт. І.І.Стебуна. – 2-е вид. – К.: Мистецтво, 1984. – 255 с. – (Пам'ятки естетичної думки).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Шевченко і музика

Матеріали наукових читань, присвячених
191-й річниці від дня народження Тараса Шевченка,
які відбулися 9 – 10 березня 2005 року

Редактори-упорядники
Петро Гушоватий, Орест Яцків

Художній редактор
Свгенія Кузьмич

Технічний редактор
Святослав Сурма

Підписано до друку 22.07.2005. Формат 64x80/16
Папір офсетний. Гарнітура Петербург. Наклад – 300 прим.

Видавництво "КОЛО"
вул. Бориславська, 8, м. Дрогобич, 82100
тел./факс: (03244) 2-90-60

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>